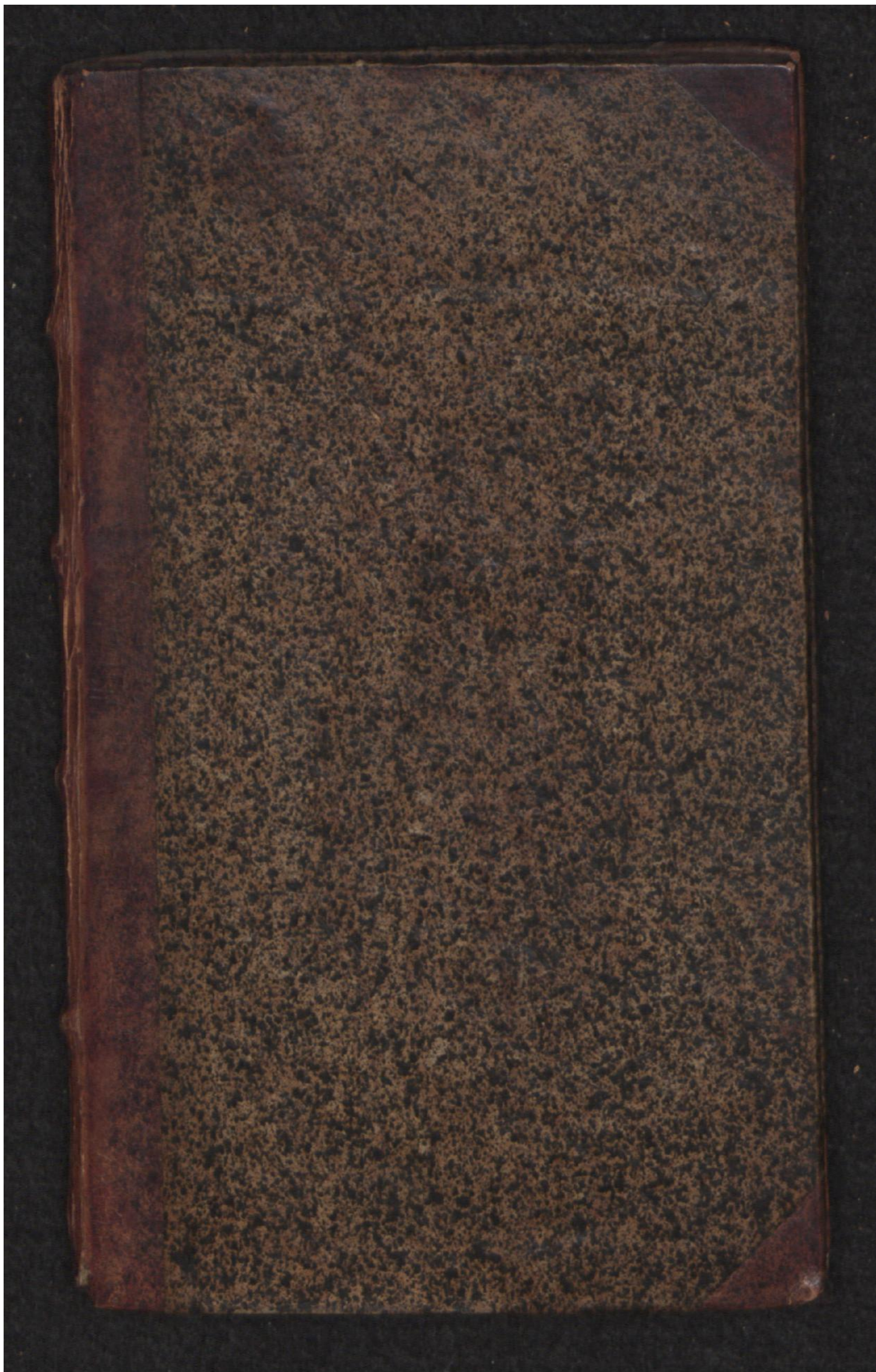

NIC.HEM.

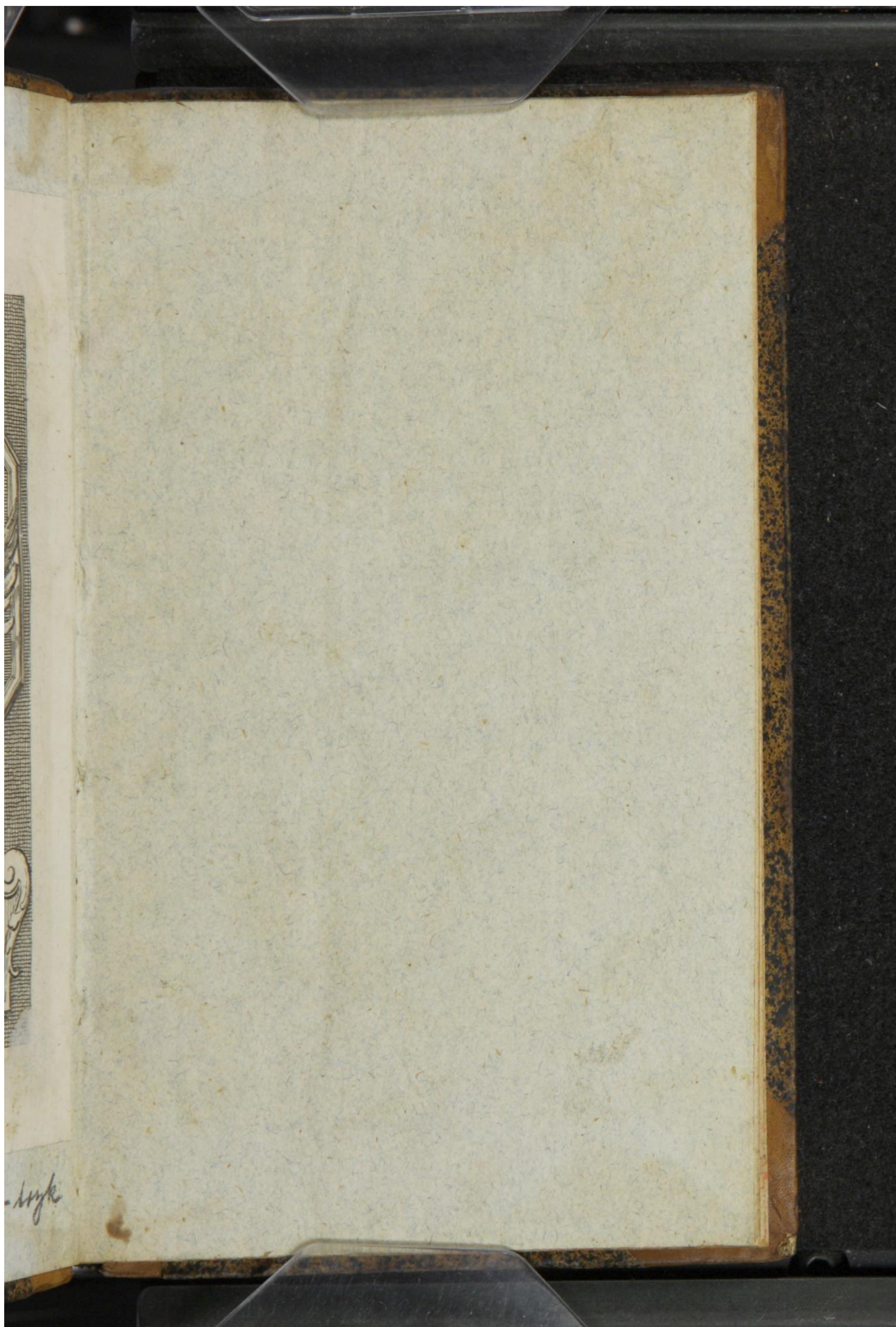

N° 499.

THEMATA THEOLOGICA, QVÆ PVBLICE DIE secundo Iunij defendent tres viri, pietate, eruditione, & grauitate morum præstantes, Baccalaureatus gradu in Theologia decorandi.

M. Iohannes Thomas, Pastor ad Diuam virginem.

M. Erasmus Catholmius, Dialecticus Professor.

D. Christophorus Knoff, Concionator Regius.

PRÆSIDENTE NICOLAO Hemmingio, Doctore Theologiæ.

Hafniæ,
EXCVSA PER LAVRENtium Benedictum.
1572.

Jo. Gr.

verbum ,
eius verb
est Deus
proponit

DE
tur Cypri
visu claric
purior : n
ideo sic D
dum inæst

Cum
disertè di
Deus nos
mus pius
tantum e

VM PIETAS POstulat, vt de DEO quæramus ex ipsius verbo, de Deo loquamur per eius verbum, de DEO cogitemus cum eius verbo: talis omnino credendus est Deus, qualis in verbo Dei nobis proponitur.

2.

DEVS enim (vt piè loquitur Cyprianus) videri non potest, visu clarior: nec comprehendi, tactu purior: nec æstimari, sensu maior: ideo sic Deum dignè æstimabimus, dum inæstimabilem dicimus.

3.

Cum igitur scriptura clarè & disertè dicit: Audi Israël, Iehouah Deus noster, Iehouah vnus est: animus pius firmißimè statuit, vnum tantùm eße substantiæ & naturæ

ſimplicitate verum & æternum Deum, à quo & omnia condita ſunt, conſiſtunt, & ipſius gloriæ deſtinantur. Eſt enim Deus & ἄιτιος & ἀρχὴ & μεσότης & τέλος omnium rerum à ſe conditarum.

4.

Cum rurſus eadem ſcriptura patrem æternum à filio æterno diſtinguit, & Spiritum ſanctum alium eſſe à patre & filio prædicat, & tamen patrem Deum, ſimiliter & filium Deum, & Spiritum ſanctum Deum eſſe fatetur: Pius verbo Dei credens, confitebitur patrem eſſe Deum, Filium eſſe Deum, Spiritum ſanctum eſſe Deum, attamen non diſcedet à fide, qua ſtatuet vnum ſolum Deum eßе.

5.

Cum ergo vnum Deum audis, vnam naturam diuinam intellige:

Cum

Cum audis Patrem eſſe Deum, Filium eſſe Deum, Spiritum ſanctum eſſe Deum, tres perſonas in vna infinita & ſimpliciſſima natura ſubſiſtentes adora.

6.

Nam tametſi tres ſunt iuxta verbum, non ſeparatæ quidem à ſe inuicem, ſed ſuis proprietatibus & numero diſtinctæ perſonæ: tamen ex eo non ſequitur tres eſſe Deos. Sunt enim hæ tres ſingulæ perſonæ, vnus & idem perfectus Deus. Quia in qualibet perſona non eſt aliqua pars diuinæ eſſentiæ, ſed tota eſſentia eaq́; inſecabilis. Fieri enim non poteſt, vt infinitas ſimpliciſſima admittat ſectionem ſeu partitionem.

7.

Cum igitur Deus ſit ſummè ſimplex & immutabilis, & cum ſit vbiq́; non ſecundum partes, nec

ſucceſſiuè, ſed totus cum ſuæ veritatis vnitate ſimul & ſemel in diuerſis locis: diuinitas (etſi vna tantùm numero exiſtat) tota ſimul in pluribus poteſt eſſe perſonis.

8.

Proinde eſſentia diuina infinita, etſi ſit vna numero, tribus tamen perſonis communis eſt, quæ non ſeparantur vna ab alia, ſed ſe mutuò continent, κατὰ περιχώρησιν, *vt loquitur Damaſcenus.*

9.

Diſtinguuntur autem hæ tres perſonæ ὁμοούσιοι, *proprietatibus & numero, hoc modo. Pater eſt prima perſona, gignens ab æterno æternum Filium. Filius eſt ſecunda perſona, genita ab æterno à patre æterno. Spiritus ſanctus eſt tertia perſona, procedens à patre & filio ab omni æternitate. Deinde pater mit-*

tit

tit filium, & Spiritum sanctum. Filius mittitur à patre, & fit homo. Spiritus sanctus mittitur à patre & filio, vt nos regeneret.

10.

Hanc Catholicam fidem vnius Dei & trium personarum subsistentium in vna infinita & simplicissima diuina natura, extructam ex verbo Dei infallibili, opponamus hæreticis omnium temporum, qui sensuum rationis suæ mensura mysterium hoc metiri voluerunt, & execremur Arrianos & Seruetianos, qui plures numero Deos nugantur, siue ὁμοιουσίους, siue ἑτερουσίους contra verbum Dei.

11.

Porrò cum primi homines, conditi ad imaginem Dei, sua libera voluntate lapsi essent, & facti obnoxij æternis pœnis, propter suam trans-

greßionem: edita eſt promißio reparationis per ſemen mulieris, vt, videlicet, homines erigerentur per vnum hominem, quemadmodum per vnum hominem ceciderunt.

12.

Iuſticia enim in Deo hoc requirebat, vt quemadmodum vnus homo reliquos in peccati cœnum & mortem æternam peccati pœnam iuſtißimam coniecißet: ita vnus homo ſatisfaceret pro reliquis, eoſq́; in vitam ſoluto λύτρῳ reuocaret.

13.

Verùm quoniam infirmitas omnium hominum, imò omnium creaturarum, tanta fuit, vt nec bonum ablatum reſtituere, nec malum illatum auferre poſſet: placuit ſapientiæ Dei filium mittere, idq́; ex mera in ſuam creaturam miſericordia, vt is homo factus, iuſticiæ Dei ſatisfa-

ceret,

ceret, & hominem potenter ereptum à peccato, morte, Diabolo, inferno, donaret æterna vita & beatitudine.

14.

Nisi enim Mediator Homo fuisset, non debuißet sustinere personam aliorum hominum: si non fuisset Deus, saluare seipsum, nedum alios, nequaquam potuisset.

15.

Videmus ergo in mysterio redēptionis nostræ, mutuis auxilijs stare quatuor virtutes summis gradibus perfectas, videlicet, summam iusticiam, summam misericordiam, summam sapientiam & summam potentiam, quarum si vna vel tantillum deficeret, Dei maiestas periclitaretur. Propter has virtutes Deus ab Angelis & hominibus in omnem æternitatem celebrabitur, quemad-

modum nato iam Christo significauit turba Angelica, cum caneret: Gloria in excelsis Deo, &c.

16.

Hic Mediator vnius Dei & hominum, Iesus Mariæ virginis filius, perfectus Deus vera diuinitate, perfectus homo vera humanitate, vna persona in duabus naturis subsistens, quæ naturæ etsi vnitæ sunt in vnionem personæ, tamen distinctæ manent, & inconfusæ in omnem æternitatem. Quare & retinent sua idiomata distincta & inconfusa, quæ promiscuè de persona prædicantur, propter personæ vnitatem.

17.

Porrò vt beneficium Mediatoris innotesceret mundo, & meritum ipsius applicaretur hominibus, ordinatum est diuinitus ministerium verbi

verbi & Sacramentorum in Ecclesia, vt homines verbo Euangelij vocentur ad agnitionem Christi, & Sacramentis de ipsius beneficijs sibi applicatis confirmentur.

18.

Verùm quia magnitudo meritorum Mediatoris non agnoscitur, nisi prius intelligatur, quanta mali illius moles sit, qua homines premuntur non liberati per Christum: duo doctrinæ genera in Ecclesia proponuntur, videlicet, Lex & Euangelium, cui Sacramenta veluti ancillantur & seruiunt.

19.

Lex est doctrina diuina, requirens puram, perpetuam, perfectam & spiritualem obedientiam, ab omni homine, & damnans omnem hominem, qui hanc obedientiam non habet.

Cum

20.

Cum autem ad huius Legis normam examinentur conſcientiæ hominum, omnes coguntur agnoſcere ſe reos & damnatos. Quia nemo à ſeipſo hanc obedientiam habere poteſt.

21.

Cum in hunc modum hominis conſcientia examinatur ad normam Legis, plurimæ quæſtiones naſcuntur, videlicet, de peccato, de viribus humanis, de vſu legis, cur data ſit lex, cum ab homine præſtari non poßit, de legis abrogatione.

22.

Peccatum ſimplicißimè definitur à Iohanne eſſe ἀνομία, id eſt, quicquid vel eſt in nobis, vel fit à nobis non congruens ad normā legis. Quod in duo genera diſtinguitur, videlicet, originale & actuale. Hoc, volun-

luntarium aut inuoluntarium: Item, infirmitatis & malitiæ: Item, veniale & mortale. Hoc rurſus, ſimpliciter tale, & blaſphemia in Spiritum ſanctum, quæ eſt irremiſsibilis.

23.

Cum quæritur de viribus humanis, quatuor ſtatus hominum cogitandi ſunt. Primus ante lapſum, Secundus ſub peccato, Tertius ſub gratia, Quartus vel in gloria, vel in ignominia.

24.

Ante lapſum primorum parentũ, vires hominis fuêre integræ, hoc eſt, iudiciũ erat ſanum, voluntas prompta, & facultas erat præſtandi imperata: Adeo quod Adã, ſi perſtitiſset in integritate ſua, potuiſſet cum ſua poſteritate Deo iuxta legem perfectam præſtare obedientiam. Erat enim in Adam τὸ λογιστικὸν. rectum,

quo

quo quod optimum est in ordine bonorum quærere & inuenire, erat in eo τὸ ἐπιθυμητικόν, quo in optimo acquiescere, erat in eo τὸ θυμοειδές, quo se opponere malo, hoc est, Diabolo & vitijs potuit. Verùm quoniam τὸ ἐπιθυμητικόν, in quo est voluntas, fuit in Adam liberrimum, potuit animum ad vtrunque, hoc est, bonum & malum flectere, quemadmodum tristißimus euentus comprobat.

25.

Sub statu peccati, etsi manent facultates animæ, quo ad substantiam attinet, tamen tanta corruptio, caligo & ἀταξία secuta est lapsum primorum parentum, vt in rebus spectantibus ad cultum diuinum, & salutem nostram, nec iudicium rectum sit, nec voluntas libera, nec facultas præstandi expedita.

Om-

Omnes enim homines à natiuitate immundi & rei naturæ vitio, quemadmodum ſcriptura clariſſimè., & experientia apertiſſimè teſtantur: Rom: 1.2.3. Vt alia teſtimonia infinita prætercam.

27.

Sub ſtatu gratiæ, τὸ λογιστικὸν *regitur verbo Dei,* τὸ ἐπιθυμητικὸν *cedit ſpiritui ſancto,* τὸ θυμοειδὲς *iraſcitur ſpiritui maligno, aduerſatur vitijs, conatur partam tueri & retinere gratiam. Atq; hinc eſt, quod tametſi regenerati legem præſtare non poſſunt, faciunt tamen multa, quæ Deo grata & accepta ſunt.*

28.

In ſtatu gloriæ, perfectè regenerati animabus & corporibus ſimul, recuperabimus vires perfectas, puras & alacres, quibus in omnem

æter-

æternitatem Deo perfectam præstabimus obedientiam, Christo conformes. In statu ignominiæ, qui erit damnatorum, nihil erit præter luctum & cruciatum sempiternum.

29.

Iam ad vsum Legis veniamus, qui est triplex, videlicet, externus, internus, & spiritualis, qui hoc pacto discernuntur.

30.

Externus vsus legis est, qui in hac vitæ societate ad externum hominem pertinet. Regit enim Lex mores externa disciplina, vt homines tranquillè viuere, & ad virtutem aßuefieri poßint.

31.

Internus vsus legis ad internum hominem, seu, ad conscientiam hominis pertinet. Sistit enim lex hominem coram tribunali Dei, accusat

trans-

transgreßionis, proponit iudicium Dei, inculcat ſententiam iudicis Dei in peccatores, idq; in eum finem, vt homo agnito morbo quærat medicum, ratione debiti ſubducta exdicum, ratione debiti ſubducta ex- petat gratiam, monſtrata ira DEI imploret eiuſdem miſericordiam. Breuiter, vt peccati ſenſu confugiat ad propitiatorem Ieſum Chriſtum.

32.

Hic vſus Legis operatur in corde hominis μεταμέλειαν. *Matth: 21. quæ nunc contritio, nunc compunctio, nunc pœnitentia, nunc dolor ſecundum Deum dicitur. His enim verbis ſcriptura vtitur. Hanc contritionem ideo faciunt primam pœnitentiæ partem, quia proximè præcedit, tanquam* παρασκευὴ, *ſalutarem conuerſionē, quam ſcriptura* μετάνοιαν *nominat.*

33.

Spiritualis vsus Legis pertinet ad hominem spiritualem, hoc est, ad hominem fide iustificatum, & renatum per Spiritum sanctum. Huic enim Lex Dei certam viuendi normam præscribit, eumq́; veram colendi Deum rationem docet.

34.

Nemo enim cultum Dei verum & spiritualem inchoare potest, nisi qui credat. Non enim satis est materiam cultus tenere, sed causa efficiens, forma, finis requiruntur, quæ sine Euangelio nec intelliguntur, nec adesse poßunt.

35.

Tametsi autem ne renati quidem possunt præstare legem, tamen eorum obedientia placet, quia personæ placent, vt quæ non sint amplius sub lege, sed sub gratia. Nam legem per-

perfectè implere, post hominis lapsum, in hac vita solus Christus potuit & fecit.

36.

Iam verò, si ea diligenter expendantur, quæ diximus, facilis erit responsio ad quæstionem, qua quæritur, cur Lex, cum ab homine præstari non poßit, data sit. Et possunt quatuor causæ, ex ijs quæ modò diximus, aßignari. Prima, Iusticia. Est enim iustum, exigere quod iure debetur, etiamsi non est soluendo qui debet. Nunc autem homo debet iure Deo obedientiam perfectã, qualem præstare potuisset, si in sua integritate perstitißet, & non suo se vitio spoliasset præstandi facultate. Secunda, Misericordia. Dedit enim Deus legem, quam homo in hac vita præstare non potest. Vt cum videat homo, se debitum suum soluere

non posse, confugiat ad misericordiam. Quemadmodum debitor ille fecit, Matth. 18. Tertia, Pædagogia, vt pij habeant, quo quotidie contendant, ne quasi impleta lege Dei quærant cum hypocritis ἐθελοθρησκείας, & superstitiones varias, atque ita paulatim neglecta lege Dei, pendeant ex humanis decretis. Ideo DEVS iubet, vt in præceptis suis ambulemus, & non in præceptis patrum nostrorum. Quarta, Aspiratio ad æternam vitam. Nam cum pij vident, se non posse præstare legi DEI perfectam obedientiam in hac vita, monentur propria infirmitate, vt aspirent ad patriam, in qua erimus verè perfectj. Huius rei monemur etiam cum precamur: Fiat voluntas tua, sicut in Cœlo, ita etiam in terra.

37.

Poterit quoq́ ex dictis solui quæstio de abrogatione Legis (Decalogum intelligo) videlicet, quòd nunquam abrogetur, quantùm ad doctrinam eius attinet. Sed solummodo quantùm ad ius, idq́ respectu credentium tantum. Hos enim accusandi & damnandi ius non habet, quia sunt in Christo Iesu, qui est finis Legis, in iustitiam omni credenti. Roma: 10.

38.

Euangelium est vniuersalis prædicatio conuersionis (quæ in Euangelistarum & Apostolorum Scriptis μετάνοια dicitur) & remissionis peccatorum in nomine Christi. Ita enim ipse Christus ait: Ita scriptum est, & ita oportuit Christum pati & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius μετάνοιαν & re-

missionem peccatorum omnibus gentibus.

39.

Tria ergo facit Euangelium. Primùm monstrat Christum, eiusq́; beneficium docet esse remissionem peccatorum, cum qua coniuncta est iusticia, reconciliatio & acceptatio ad vitam æternam, gratis propter Christum. Secundò ostendit applicationis beneficij Christi modum, videlicet, quòd hæc remissio peccatorum (cum ijs quæ cum ea coniuncta sunt) offeratur, & conferatur per prædicationem Euangelij, ijs qui conuertuntur, hoc est, qui credunt promissioni Euangelij. Tertiò, Euangelium prædicat gratiam Christi vniuersalem esse, vt à qua nullus excludatur, modò credere Euangelio non recuset.

Con-

Conuerſio autem, quam requirit Euangeliũ, fit per fidem prædicati Euangelij, quæ fides rectè definitur eſſe firma noticia & fiducia promiſſæ miſericordiæ in Chriſto. Vt hanc conuerſionem neceſſariò præcedit contritio, ita eam neceſſariò ſequitur noua obedientia. Ex quo factum eſt, quòd Philippus Melanthon, ſanctiſſima memoria apud omnem poſteritatem digniſſimus, numerat tres pœnitentiæ, hoc eſt, conuerſionis partes, videlicet, Contritionem, quæ eſt pars antecedens: Fidem, quæ eſt pars formalis: Nouam obedientiam, quæ eſt pars conſequens: & rectè partes dicuntur reſpectu finis cui deſtinantur, nimirum, vt Chriſto inſeramur, & in Chriſto maneamus, & tandem per ipſum ſalutem conſequamur.

 Sum-

41.

Summam & finem bonorum ex merito Christi cum eiusdem applicatione, complectitur ipse Christus, hoc breui aphorismo. Quisquis crediderit, saluus erit.

42.

Et ne quis aliunde salutem expectet, addit hanc Antithesin. Qui verò non crediderit, condemnabitur. Quæ Antithesis duo peccatorum genera arguit. Vnum, eorum qui contemnunt medicum Christum cum suo remedio. Qui enim non credit in Filium, super eum manet ira Dei. Et quia medicum & saluatorem contemnunt, contemnunt etiam eum qui medicum misit, hoc est, patrem, cuius contemptus gratia, Spiritus sanctus cui noluerunt in prædicatione Euangelij cedere, arguit mundum de peccato, quòd non crediderunt

derunt in filium. Alterum, omnium poſterorum Adam, propter contumaciam aduerſus Deum, cui obtemperare debuißent.

43.

Additur ergo hæc Antitheſis eo conſilio, vt ſciamus non patere viam ſalutis vllis hominibus per alia quæuis media, niſi per fidem Chriſti.

44.

Refutat præterea hoc dictum eorum errorem, qui ſomniant, quemlibet hominem ſua lege ſaluari, modò iuxta eam inculpatè coram hominibus vixerit, hoc eſt, Iudæum lege Moſis: Chriſtianos lege Chriſti: Lacedæmonios lege Lycurgi: Romanos lege Numæ: Turcas lege Mahometis ſaluari, & ſic de alÿs. Quem errorem hæc Domini comminatio clarißimè refellit.

45.

Proinde, hæc vox, qui non crediderit condemnabitur, non ſolùm contemptus Euangelij comminatio eſt: verumetiam ſententia legis eſt, primùm latæ in Paradiſo, poſtea in monte Sina repetitæ, quam conſcientia peccatoris confirmat, & calamitates humanæ comprobant, quam in extremo die iuſtus iudex Ieſus Chriſtus pronunciabit. Sub hac enim ſententia damnatoria, omnes qui non ſunt participes noui pacti de gratia & miſericordia Dei in Chriſto, condemnati tenentur, propterea quòd & ſint ſub lege, & remedium gratuitum repudiârunt.

46.

Cæterum, quia magna eſt infirmitas fidei in ſanctis, filius Dei cōmendat ſuæ Eccleſiæ, duo ſigna gratiæ, videlicet, Baptiſmum & Cœ-

nam

nam Domini, quæ in Ecclesia Sacramenta dicuntur. Testantur enim hæc signa gratiæ de fauore Dei erga eos, qui illis rite vtuntur.

47.

In his Sacramentis, seu, signis gratiæ, concurrunt, verbum, res promissa, signum externum, & fides, sine qua Sacramenta cedunt vtentibus in iudicium.

48.

Hæc omnia complectitur Augustinus, cum ait: Accedat verbum ad Elementum, & fit Sacramentum. Verbum intelligit Dej instituentis, promittentis & requirentis fidem promissionis. Et Elementum, id est, externum signum gratiæ, in sensus incurrens, quo mentem excitet, & gratiam in corde vtentis obsignet, quo fides robustior fiat.

Bap-

49.

Baptiſmus , primum ſignum gratiæ in nouo Teſtamento , eſt Sacramentum quo Deus teſtatur ſe pœnitentibus, id eſt , conuertentibus ſe per fidem, remittere peccata. Quemadmodum ex verbis Marcj promtum eſt intelligere , qui ait : Fuit in deſerto Iohannes baptizans & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum , hoc eſt , docebat baptiſmum eſſe teſtimonium & obſignaculum Dej, quòd remittat pœnitentibus peccata.

50.

Analogia ſigni ad rem ſignatam hæc eſt. Vt aqua abluitur corpus ab externis ſordibus, ita conſcientia hominis ſanguine Chriſtj purgatur à mortuis operibus: Et, vt aqua eſt cauſa generationis in natura , ita Spiritus Sanctus eſt per

quem

quem regeneramur & nascimur noui homines. Ita aqua baptismi habet comparationẽ & ad sanguinẽ Christi, & ad Spiritum regenerationis.

51.

Cœna Domini, alterum signum gratiæ in nouo Testamento, est Sacramentum corporis Christi traditi pro nobis, & sanguinis eiusdem effusi pro multis in remißionem peccatorum, ab ipso Christo iam morituro pro peccatis nostris, institutum & commendatum Ecclesiæ, vt sit perpetua recordatio Christi tradentis suum corpus & effundentis suum sanguinem pro nobis, vt sit obsignatio noui fœderis de gratia & remissione peccatorum propter merita Christi, vtq́ sit testimonium copulationis nostræ, cum capite nostro Christo, cuius corpore & sanguine verè in Cœna pascimur.

Quid,

Quid, quæso, dulcius cogitari poteſt, quàm hanc Cœnam eſſe teſtimonium Dei, quòd fidelis anima firmiſsimo fœdere iungatur capiti ſuo Chriſto, quòd verè paſcatur pane vitæ, qui eſt Ieſus Chriſtus, quòd Deus remittat omnibus credentibus peccata, & eos recipiat in gratiam propter merita Chriſti.

53.

Hanc dulciſsimam conſolationem, ne ſinamus obrui inanibus ſpeculationibus, & futilibus diſputationibus de præſentiæ modo. Satis enim eſt nobis, tenere firmam & immotam eſſe promiſsionem Chriſti, qua promittit ſuum corpus & ſanguinem, etiamſi præſentiæ modum non poſsumus menſura noſtrorum ſenſuum capere. Sciamus Sacramenta Eccleſiæ ideò myſteria dici, quòd

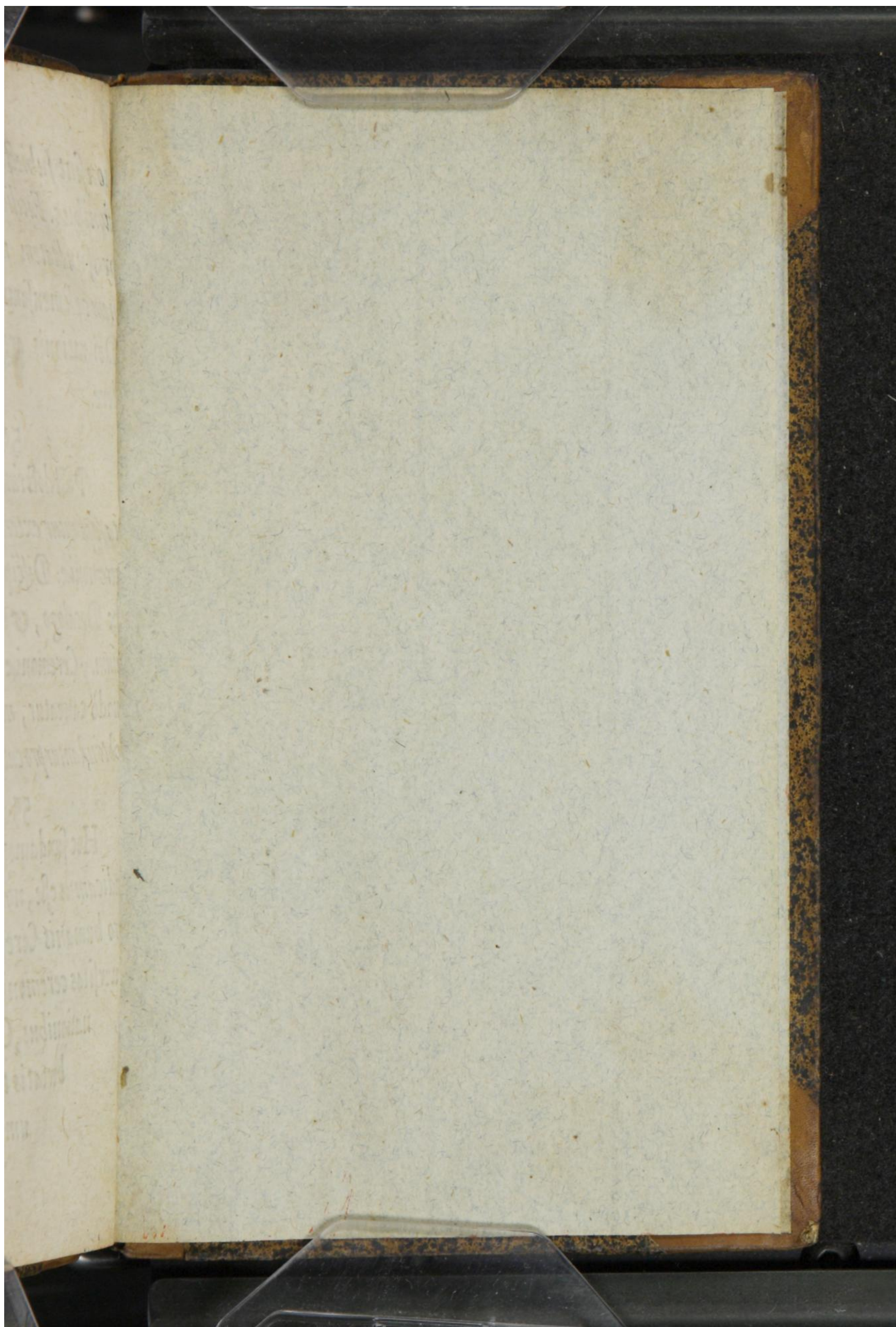
non sint subiecta physicis demonstrationibus. Facilius longè est, digito profunditatem maris & altitudinem cœli mensurare, quàm mysteria Dei rationis argutijs comprehendere.

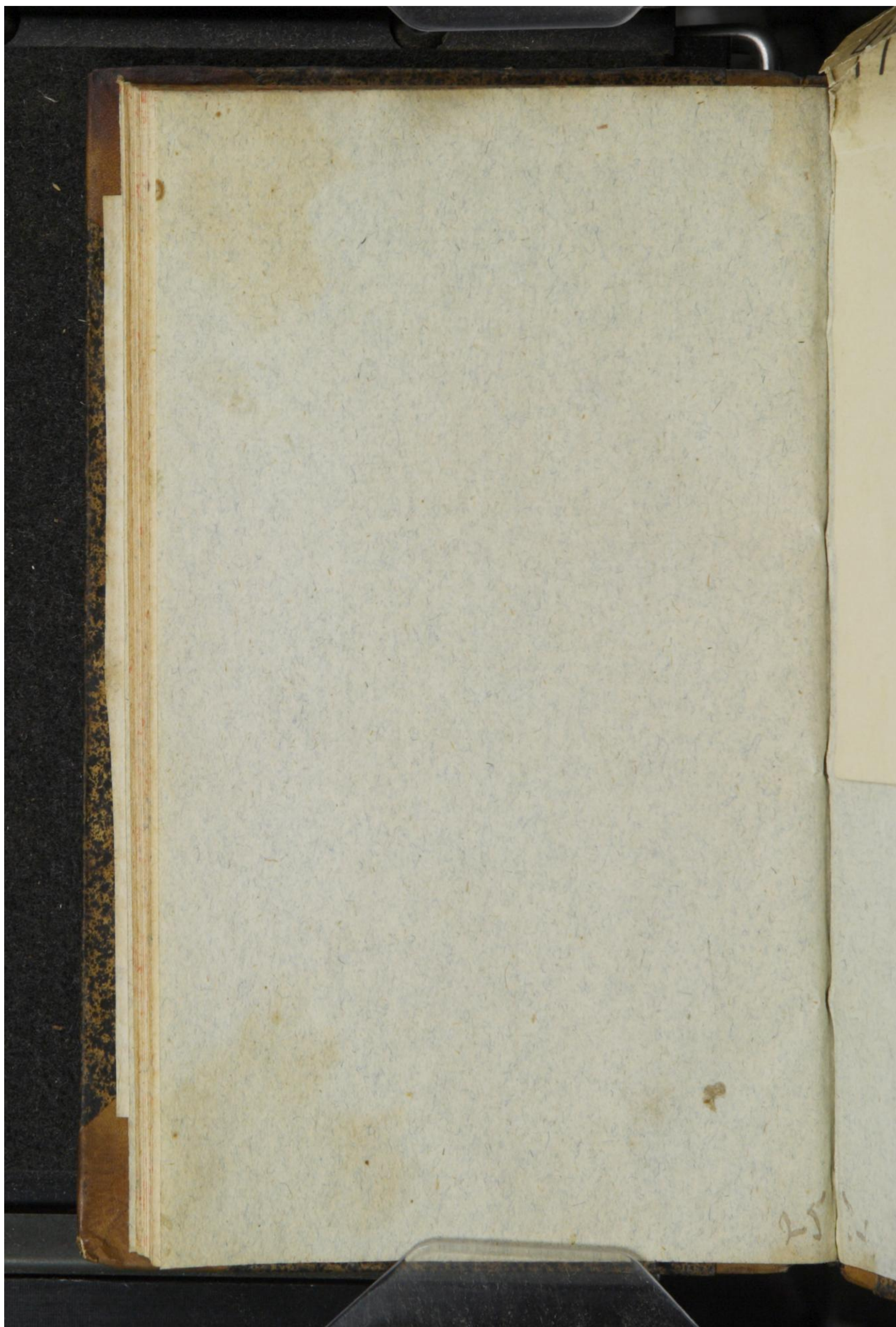
54.

Post doctrinam & Sacramenta sequuntur externa disciplina & ceremoniæ. Disciplina concluditur ex Decalogo, & ex potestate clauium. Ceremoniæ sunt liberiores, modò caueatur, ne sint ἄσημοι, aut obtrudantur pro cultu.

55.

Hoc fundamento saluo, piorum iudicamus esse, non morosè litigare pro humanis Ceremonijs. Nam diuersitas ceremoniarum in diuersis nationibus, Christianæ libertatis testimonium est.

499.